

УДК 338.42

О. В. ЯКИМЕНКО

*Харківський національний університет міського господарства
ім. О. М. Бекетова, Україна*

НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Розглянуто питання розвитку підприємств будівельного комплексу у сфері інновацій. Визначено етапи управління розвитком будівельного підприємства. Доведено, що інноваційна політика будівельного підприємства повинна бути спрямована на отримання інноваційного результату, який би у свою чергу підвищував конкурентоспроможність підприємства, його імідж, позиції на ринку та розвиток потенціалу. Наведено результати щодо фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у будівництві та архітектурі. Доведено, що у першу чергу потребують вирішення два основних питання: перше пов'язано із визначенням напрямів інституціонального впливу на формування інноваційної політики на регіональному рівні; друге – це обґрунтування рекомендацій щодо державних механізмів впливу на розвиток інноваційної діяльності.

Ключові слова: *розвиток, інноваційна політика, будівельний комплекс, підприємство.*

Постановка проблеми. Розвиток будівельного підприємства зорієнтовує його функціонування на досягнення взаємодії між умовами і ресурсами внутрішнього середовища з факторами впливу зовнішнього середовища, з ціллю забезпечення стійкої конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості підприємства на основі виробництва високоякісної продукції, досягнення високої продуктивності праці, кращого використання елементів навколишнього середовища [1].

Одним з актуальних завдань, яке стоїть перед органами державної та регіональної влад, є активізація інноваційної діяльності будівельних

підприємств, значне нарощування обсягів інвестицій, які здатні прискорити економічний розвиток та економічне зростання держави і її регіонів. Збільшення притоку інвестицій у організацій, які займаються як промисловим так і цивільним будівництвом, є пріоритетним напрямом діяльності державних і регіональних органів виконавчої влади. Все це обумовлює необхідність визначення основних напрямів інноваційної політики підприємств будівельного комплексу.

Аналіз останніх досліджень. Проблемам підвищення інноваційної активності та проблемам формування інноваційної політики вітчизняних підприємств призначені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників, таких як О. Амоши [2], Л. Антонюка [3], О Біловодської [4], В. Василенко [5], В. Геєця [6], В. Касьяненко [7], Д. Кокуріна [8], О. Лапко [9], Л. Огольової [10], П. Перерви [11] та інших.

Метою статті є визначення основних напрямів інноваційної політики підприємств будівельного комплексу та методів її формування на основі реалізації організаційно-технічних заходів.

Виклад основного матеріалу. Зважаючи на специфіку будівельної сфери пропонуємо розглядати розвиток підприємства в таких аспектах:

1) інноваційна складова розвитку – спрямований на вдосконалення якості продукції, технології, послуг за рахунок впровадження техніко-технологічних, організаційних та ін. нововведень. Для вирішення проблем інноваційного розвитку необхідно впроваджувати нові методи роботи у розробці та оптимізації бізнес процесів на всіх етапах будівництва [12];

2) економічна складова розвитку – полягає в розширенні сфери споживачів, збільшенні частки ринку, підвищенні фінансових показників діяльності тощо;

3) організаційна складова розвитку включає організаційне забезпечення (ресурси організаційної структури управління, форми, методи управління і організації виробництва), а також зорієнтоване на розвиток окремого працівника, групи, вдосконалення системи та процесів управління тощо;

4) техніко-технологічна складова розвитку поєднує розширення матеріально-технічної бази (відповідні матеріальні і технічні ресурси) та технологічне забезпечення (технології, форми, методи, способи

виробництва).

Процес управління розвитком будівельного підприємства охоплює наступні етапи:

- оцінювання конкурентного статусу підприємства;
- вибір напрямів економічного розвитку;
- планування розвитку і регулювання процесу економічного розвитку.

Таким чином, ефективний розвиток кожної економічної системи вимагає постійного пошуку оптимальних варіантів поєднання державних і ринкових інтересів.

Інноваційні можливості будівельного підприємства насамперед характеризуються його високою забезпеченістю власними економічними ресурсами. За цією умовою підприємство будь-якої форми власності може реалізовувати свою інноваційну стратегію без залучення зовнішніх (запозичених) коштів. Але, серед низькі чинники, що стримують інноваційну активність будівельних підприємств є нестача власних коштів, недостатня фінансова підтримка держави, недосконалість законодавчої бази, високі економічні ризики та тривалий термін окупності нововведень.

Інноваційний розвиток будівельного підприємства здійснюється на засадах відповідної стратегії, що ґрунтується на інноваційному потенціалі і освоєних інновацій з урахуванням впливу зовнішнього середовища. Ефективність інноваційної стратегії підприємства залежить від якості інформації, отриманої із зовнішнього середовища та від аналізу внутрішнього стану. Від якості управління інноваційними процесами багато в чому залежить економічне благополуччя підприємств будівельної галузі: знижується частка неефективних проектів, зменшується ступінь ризику, підвищується корисна віддача дослідницького колективу.

Для будівельного підприємства здійснення його інноваційної діяльності залежить від низькі різноманітних зовнішніх та внутрішніх чинників, таких як:

- глобалізація та інтернаціоналізація економіки;
- наявні темпи науково-технічного прогресу;
- адміністративна перебудова систем управління;
- розвиток інформаційних технологій;

– посилення конкуренції;

– наявність якісних та кількісних зрушень на ринку праці.

Під інноваційною політикою слід розуміти комплекс принципів та взаємопідтримуючих економічних, правових, організаційних і соціальних методів планування, стимулювання, регулювання та контролю процесів інноваційної діяльності в науково-технічній та виробничій сферах. Основним завданням державних органів є визначення мети інноваційної політики, основних принципів її здійснення, а також механізму реалізації відповідних заходів. Інноваційна політика ґрунтується передусім на пріоритетах загальної економічної політики і має динамічний характер.

Головну роль у формуванні інноваційної політики підприємств будівельного комплексу має визначення мети цієї політики. На думку [14] основною метою інноваційної політики є підвищення конкурентоспроможності вітчизняних будівельних підприємств.

На нашу думку, інноваційна політика будівельного підприємства повинна бути спрямована на отримання інноваційного результату, який би у свою чергу й підвищував конкурентоспроможність підприємства, його імідж, позиції на ринку та розвиток потенціалу (рис.1).

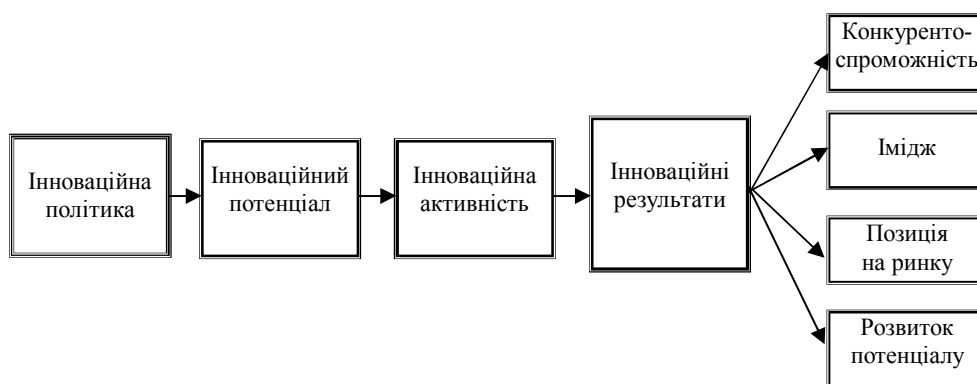

Рис. 1. Схематичне зображення цілі формування інноваційної політики підприємства

Методи формування сучасної інноваційної політики реалізуються через організаційно-технічні заходи, наприклад, щодо заміни фізично або морально застарілих технологій, устаткування, організаційних проектів, економічних та інших методів управління.

На основі виявлення факторів впливу, їхньої систематизації, узагальнення, якісної й кількісної оцінки можна застосовувати відповідні методи формування сучасної інноваційної політики. При цьому необхідно розрізняти рівні управління цим процесом [13] (рис. 2).

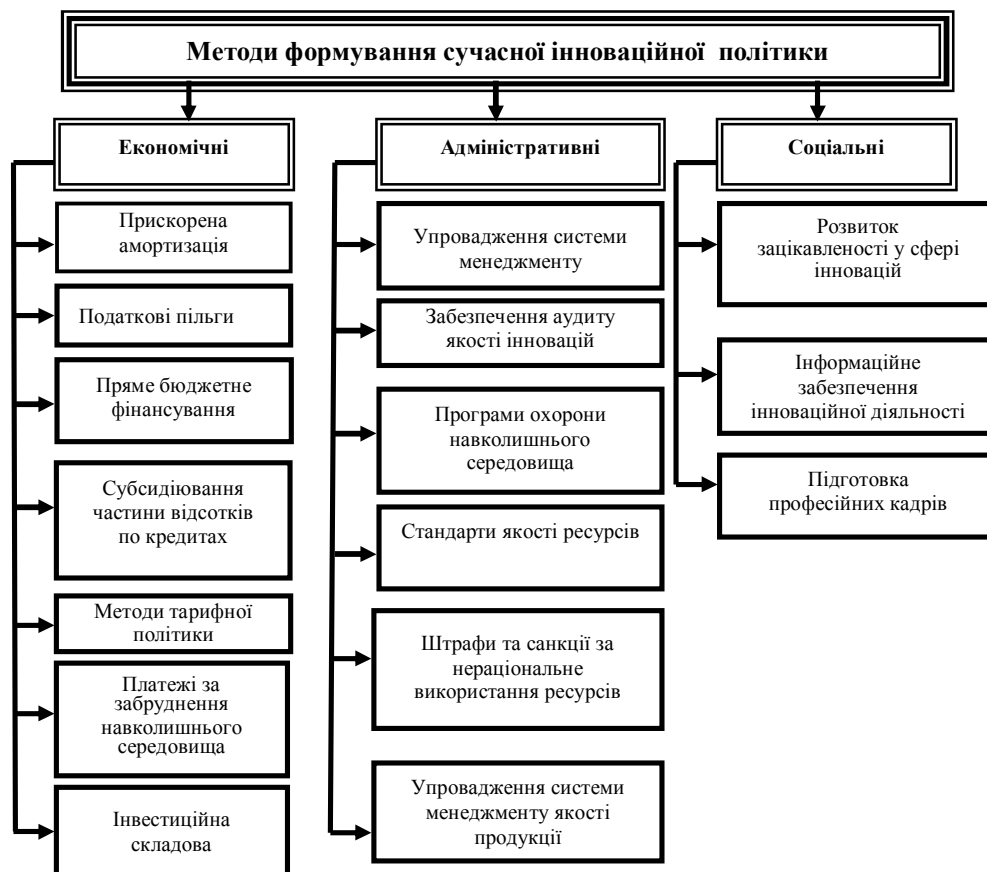

Рис. 2. Методи формування сучасної інноваційної політики

Економічні методи передбачають: прискорену амортизацію, податкові пільги, пряме бюджетне фінансування, субсидіювання частини відсотків по кредитах, методи тарифної політики, використання системи платежів за викиди в навколишнє середовище, урахування інвестиційної складової.

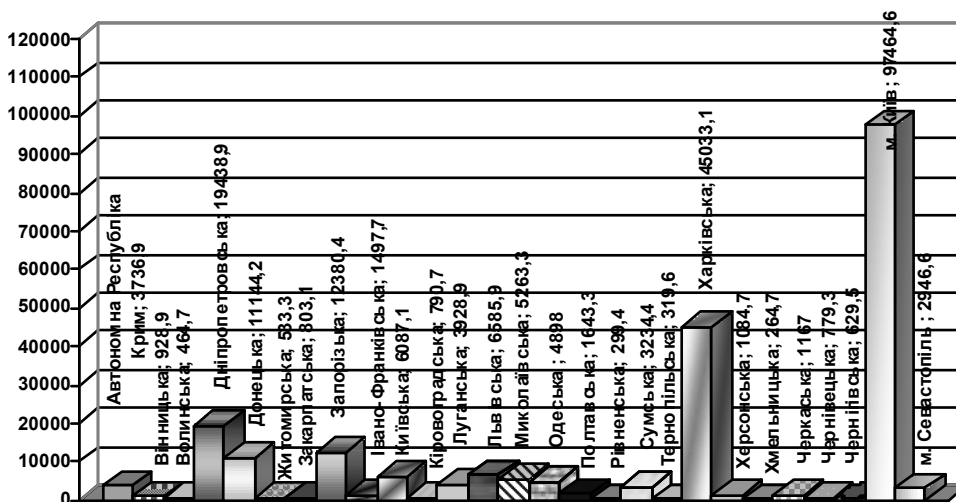
Адміністративні методи містять: вимоги про обов'язковий аудит, стандарти якості ресурсів, штрафи та санкції за нерациональне використання ресурсів, охорона навколишнього середовища, застосування

системи менеджменту та впровадження системи менеджменту якості продукції.

Соціальні методи вимагають розвитку соціальної сфери інноваційної діяльності, підготовки кваліфікованих кадрів та інформаційного забезпечення інноваційної діяльності.

На нашу думку, перспектива розвитку будівельного комплексу України полягає у процесі модернізації інфраструктури та поліпшення фінансування інноваційної діяльності галузі.

Одним з показників інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіонів України є обсяг фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у будівництві та архітектурі, як головне джерело інвестиційних ресурсів. У 2013р. беззаперечними лідерами за цим показником були наступні регіони: м. Київ, Харківська, Дніпропетровська, Запорізька та Донецька області (рис. 3). Найменші обсяги фінансування вищезазначених витрат були у Хмельницькій, Рівненській і Тернопільській областях – їх сукупна частка у загальнодержавному обсязі склала лише 0,38 %.

Джерело: складено автором на основі [15]

Рис. 3. Фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у будівництві та архітектурі за регіонами у 2013 р. (тис. грн.)

У зв'язку з наведеними результатами щодо фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у будівництві та архітектурі висунуто та знайдено обґрунтування двох основних питань: перше пов'язано із визначенням напрямів інституціонального впливу на формування інноваційної політики на регіональному рівні; друге – це обґрунтування рекомендацій щодо державних механізмів впливу на розвиток інноваційної діяльності.

Координацією державних програм займається Державне агентство України з інновацій та інвестицій, яке має центральний апарат, створену ним мережу регіональних центрів інноваційного розвитку та інші підприємства й установи, що входять до сфери його управління і забезпечують виконання агентством своїх завдань.

У цих умовах укрупнена модель інноваційної діяльності в Україні має наступний вигляд (рис.4).

Державне регулювання інноваційної діяльності здійснюється шляхом:

- визначення та підтримки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності державного, галузевого, регіонального та місцевого рівнів;
- формування і реалізації державних, галузевих, регіональних і місцевих інноваційних програм;
- створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності;
- захисту прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності;
- фінансової підтримки виконання інноваційних проектів;
- стимулювання комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ, які кредитують виконання інноваційних проектів;
- встановлення пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності;
- підтримки функціонування та розвитку сучасної інноваційної інфраструктури.

До основних причин, які перешкоджають розвитку інноваційних процесів у державі, належать:

- відсутність цілісної системи законодавства, яке має врегулювати правовідносини у сфері інноваційної діяльності;
- розрив між необхідним обсягом інвестиційних ресурсів для

інноваційної реструктуризації економіки та фактичним їх обсягом;

–великий ризик розробки та освоєння інновацій і відсутність механізмів щодо покриття та страхування цих ризиків;

–низький рівень підготовленості керівників та персоналу на мікро - і макрорівнях до здійснення управління інноваційним процесом на всіх стадіях його життєвого циклу;

–недостатність інформації про новітні технології, пропозиції їх трансферу та кон'юнктуру інноваційного ринку.

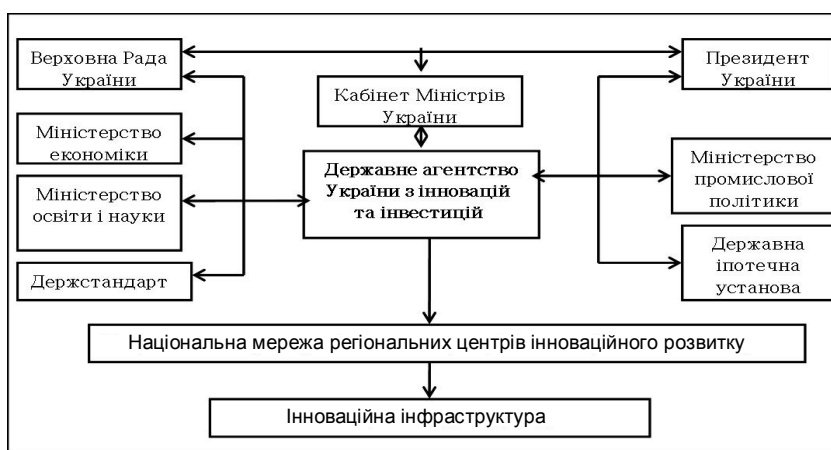

Рис. 4. Взаємодія рівнів державного управління інноваційною діяльністю

До основних напрямів інноваційної політики підприємств будівельного комплексу відносяться:

–формування та реалізація заходів з активізації ВНЗ в області розробки інноваційної продукції будівництва;

–здійснення досліджень з різних аспектів і проблем інноваційного розвитку підприємств будівельного комплексу;

–мобілізація та мотивація працівників наукової і науково-технічної сфери до активної участі у підготовці та реалізації інноваційних проектів і програм;

–планомірна і послідовна інтеграція наукового співтовариства до європейського дослідницького та науково-технічного простору;

–забезпечення процесу формування навичок ефективної роботи в

інноваційній економіці у студентів і аспірантів ВНЗ;

- створення і підтримка бази даних про науково-дослідні розробки;
- сприяння у стажуванні молодих вчених в зарубіжних наукових центрах, а також в національних наукових центрах України;
- посилення технологічної та інноваційної спрямованості фундаментальних і пошукових досліджень;
- координація та інтеграція діяльності різних наукових і науково-технічних громадських організацій.

Висновки

Таким чином, розвиток підприємств будівельного комплексу вимагає від підприємств максимального врахування факторів зовнішнього та внутрішнього середовища при формуванні сучасної інноваційної політики розвитку підприємств галузі. У першу чергу, перспектива розвитку будівельного комплексу України полягає у процесі модернізації інфраструктури та поліпшення фінансування інноваційної діяльності галузі. Наведено результати щодо фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у будівництві та архітектурі, доведено, що у першу чергу потребують вирішення два основних питання: перше пов'язано із визначенням напрямів інституціонального впливу на формування інноваційної політики на регіональному рівні; друге – це обґрунтування рекомендацій щодо державних механізмів впливу на розвиток інноваційної діяльності.

Література

1. Юшкевич, О. О. Систематизація поглядів до теорії розвитку підприємства як відкритої системи [Текст] / О. О. Юшкевич // Вісник Житомирського державного технологічного університету: науковий журнал. Серія: Економічні науки. – 2011. – №2 (56) – Ч. 2. – С. 179-183.
2. Амоша, О. І. Інноваційне оновлення техніко-технологічної бази промислового виробництва на синергетичних засадах: теорія і практика [Текст] / О. І. Амоша, І. П. Булеєв, Г. З. Шевцова // Економіка промисловості. – 2007. – № 1. – С. 3 – 9.
3. Антонюк, Л. Л. Інновації: терія, механізм розробки та

комерціалізації [Текст] : моногр. / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. – К. : КНЕУ, 2003. – 394 с.

4. Механізм стратегічного управління інноваційним розвитком [Текст] : моногр. / За заг. ред. О. А. Біловодської. – Суми : Університетська книга, 2010. – 432 с.

5. Василенко, В. О. Інноваційний менеджмент [Текст] : навч. посібник / В. О. Василенко, В. Г. Шматко ; за ред. В. О. Василенко. – К. : ЦУЛ, Фенікс, 2003. – 440 с.

6. Геєць, В. М. Інноваційні перспективи України [Текст] / В. М. Геєць, В. П. Семиноженко. – Харків : Константа, 2006. – 272 с.

7. Касьяненко, В. О. Зарубіжний досвід управління інноваційним потенціалом економіки та можливості його використання в Україні [Текст] / В. О. Касьяненко // Маркетинг та менеджмент інновацій. – 2011. – № 4, Т. 2. – С. 200 – 204.

8. Кокурин, Д. И. Инновационная деятельность [Текст] / Д. И. Кокурин. – М. : ИНФРА-М, 2001. – 356 с.

9. Лапко, О. О. Науково-технічний потенціал та його розвиток [Текст] / О. О. Лапко, В. П. Александрова // Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку. – К., 2003. – С. 84 – 89.

10. Инновационный менеджмент [Текст] : учеб. пос. / под ред. д-ра экон. наук, проф. Л. Н. Оголевой. – М. : ИНФРА-М, 2003. – 238 с.

11. Экономика и управление инновационной деятельностью [Текст] : учебник / под ред. проф. П. Г. Перерви, проф. Г. К. Вороновского, проф. С. А. Меховича, проф. Н. И. Погорелова. – Харьков : НТУ «ХПИ», 2009. – 1203 с.

12. Основи стійкого розвитку [Текст] : навч. посіб. / за ред. Л. Г. Мельника. – Суми : ВТД Університетська книга, 2005. – 654 с.

13. Биконя, С. Ф. Інституціональні аспекти теорії інноваційного розвитку [Текст] / С. Ф. Биконя // Вісник КНУДТ. – 2003. – № 3. – С. 101 – 106.

14. Майєр, Д. М. Основні проблеми економіки розвитку [Текст] / Д. М. Майєр, Д. Е. Раух, А. Філіпенко. – К. : Либідь, 2003. – 688 с.

15. Державний комітет статистики в Україні [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – 15.09.2014.

Надійшла до редакції 15.09.2014, розглянута на редколегії 19.09.2014

Рецензент: д-р екон. наук, проф., проф. кафедри менеджменту і маркетингу в міському господарстві **Н. О. Кондратенко**, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова, м. Харків, Україна.

НАПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ СТРОИТЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСА УКРАИНЫ

О. В. Якименко

Рассмотрены вопросы развития предприятий строительного комплекса в сфере инноваций. Определены этапы управления развитием строительного предприятия. Доказано, что инновационная политика строительного предприятия должна быть направлена на получение инновационного результата, который бы в свою очередь и повышал конкурентоспособность предприятия, его имидж, позиции на рынке и развитие потенциала. Приведенные результаты по финансированию расходов на выполнение научных и научно-технических работ в строительстве и архитектуре. Доказано, что в первую очередь требуют решения два основных вопроса: первый связан с определением направлений институционального влияния на формирование инновационной политики на региональном уровне; второй – обоснование рекомендаций относительно государственных механизмов влияния на развитие инновационной деятельности.

Ключевые слова: развитие, инновационная политика, строительный комплекс, предприятие.

DIRECTIONS OF INNOVATION POLICY DEVELOPMENT ENTERPRISES CONSTRUCTION COMPLEX OF UKRAINE

O. V. Yakymenko

The problems of the construction enterprises in the field of innovation are considered. The stages of development management of construction enterprise are determined. It is proved that innovation policy construction company should focus on getting innovative results, which would in turn also increased the competitiveness of the company, its image, market share and growth potential. The results concerning the financing of the cost of meeting scientific and technical work in construction and architecture, have shown that in the first place need to be addressed two main issues: the first relating to the areas of institutional influence on the formation of innovation policy at regional level; secondly – study recommendations for state mechanisms to influence the development of innovation.

Keywords: development, innovation policy, building complex, enterprise.

Якименко Олег Вікторович – доцент кафедри технології будівельного виробництва та будівельних матеріалів, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова, м. Харків, Україна, e-mail: olegiackimencko@yandex.ru.